

ЛИБЕРАЛНА ПОЛИТИКА ЗА БЕЗБЕДНОСТА И ОДБРАНАТА Цивилно-контролирана безбедност и одбрана што превенира ризици

СОСТОЈБА

Либералната партија (ЛП) го констатира неколкугодишниот застој во исполнувањето на една од суштинските цели на македонските граѓани - полноправното членство во НАТО Алијансата. Со тоа, лоцираме застој на посакуваната конверзија на општеството и системот, во кој носителите на промените номинално знаеја од што тргнуваат и кон што се стремат.

Загрижува што ваквата неизвесност дали и кога ќе се постигне прокламираното и посакуваното, доведува до испревертена спрега на политиката и (припадниците на) безбедносните служби (војската и полицијата), што ограничува двострано. Војската и полицијата (вклучително службите) не можат да ги решат политичките проблеми, а со волунтаризмот и агресивната заплетканост во и на политиката, самите се онеспособуваат и потфрлаат пред сопствените (професионални и технички) премиси и принципи.

На тој начин, своевидната латентна, но перманентна политичка криза воспостави однос на двострана инструментализација во која се почесто се поставува прашањето кој, кого и за што „злоупотребува“.

Целокупниот постојан состав во армијата и полицијата, егзистенцијално, работно и статусно зависи од постојаноста на војската и полицијата. Овој факт, заедно со отсуството на јасни и транспарентни правила и механизми на цивилна контрола врз органите, структурите и службите во безбедноста и одбраната ја индицира податноста на (под)офицерскиот и полицискиот кадар за политичка манипулација. Ова особено што статусот на генералскиот кор кај војската и директорите во полицијата, кои имаат скоро неограничена моќ на постапување и одлучување во внатрешните работи на војската и полицијата, зависи од партиските врвови. Оттука, системски нерегулираниот статус ги изложува на опасноста од политичко влијание и „потајно“ ставање во политичка, наместо во професионална функција и практично ги парализира.

Перманентна промена на приоритетите во полициско – воената спрега во корист на полицијата практично го демотивира армискиот кор и ги успорува и блокира започнатите реформи во одбраната. Дебалансот неправедно ги поставува полицијата и безбедносните служби на позиција на единствен доминантен, но и политички зависен чувар на поредокот.

Проектираната борбена ефикасност оценувана и мерена според НАТО стандардите сега добива и оценка помешана со идеолошки критериуми. Тие номинално ја прикриваат социјалната, националната и интересната хетерогеност на составот на одбранбените и безбедносните сили, но и дополнително ги загрозуваат меѓучовечките односи до ниво на дисфункционалност. Наместо прекин на ваквата пракса, со секоја интервенција во легеслативата законски се легитимира зголемувањето на дискреционите права на нивниот раководен кадар.

Приматот на партократијата над професијата и воено-полициски и политички дополнително ги онеспособува и војската и полцијата. Непознавањето, непризнавањето и отфрлањето на стварноста безбедносните и одбранбените сили ги прави реактивен фактор.

Перманентната економска и политичка криза произведува криза во системот на општествени вредности, како и егзистенцијална криза на поединецот. Во такви услови, масовната некритичка идентификација со идеологизиран водач (личност и/или партија) е психолошки одбранбен механизам и/или намалување на индивидуалната и групната неизвесност и нелагодност. Во такви услови, етнички, религиозно и социјално длабоко поделените и спротиставени граѓани ги поддржуваат и

продлабочуваат поделбите непрашувајќи се за нивната вистинска содржина. Ова го храни национализмот во кој националистичките елити и пасивното мнозинство „комуницираат“ низ двострана активна врска.

Сумарно, растат сите социјално – психолошки претпоставки за интер и интра-етнички конфликт.

Наместо радикални промени на подобро, се случува прилагодување кон подпросечното.

Новиот систем и старата воено-полициска матрица и организација активно кохабитираат. Заради тоа процесот на преведување на војската и полицијата на новите пропозиции и изменет однос, трае толку долго. Помеѓу другото и затоа што од економски, социјални, политички и безбедносни причини не е возможно еднократно да се измени затекнатиот воено-полициски организам.

Отсуството на споменатите механизми на цивилна контрола и суштинска транспарентност на безбедносно-одбранбените структури само ја продлабочува оваа надолна спирала.

Партиски мотивираната наместо политички промислената проекција на основните и стратегиски, организационо-формациски и финансиски параметри на безбедносните органи и служби создава само минимум финансиски одржливи одбранбени и безбедносни структури. Притоа, прилагодувањето на војската и полицијата повеќе зависи од нив самите отколку од волјата на органите на политичкото одлучување, а персоналните промени ги доведува на ниво на политичка подобност по систем на негативна кадровска селекција. Во такви услови, реформата на овој сектор секогаш се доведува на ниво на редуција, наместо на ниво на ефикасна реорганизација, што подмладувањето на командно-управувачкиот кадар го ограничува на истите недоволни персонални резервоари на офицери и полициски работници формирани во постојните партиски идеолошко-ментални и концепциски координати.

Војската и полицијата се соочуваат со егзистенцијална неизвесност и неосигураност од нагло губење на малкуте привилегии што им се на располагање. Знаејќи го тоа, политичката елита применува најлесниот метод за справување со лошата реалност - промена на генералите и директорите кои се малцинство во вкупниот офицерско/полициски контингент, врз основа на тешко применливи и „растегливи“ критериуми. Со тоа, припадниците на војската и полицијата, посебно делот на генералскиот кор, уште не се оддалечени од (дневната) политика, а актуелната власт не се труди ниту да глуми деполитизација на армијата и полицијата, односно на нивните служби.

Македонија сеуште нема конзистентна програма за трансформација на армијата и полицијата. Територијалното прилагодување во рамки на државните граници и атавистичкото регулирање на мерките за контрола над војската/полицијата не се ниту суштински ефективни.

Веќе не е во прашање развојот туку запирање на пропаѓањето. Во армијата и полицијата се топат економските, социјалните и техничко – технолошките потенцијали за промена, а евидентниот воено-полициски паралелизам ја наметнува дилемата кој кому е пара-формација, што само дополнително ги идеологизира и инструментализира, наместо да ги модернизира (кадровски, оперативно и технолошки).

ЦЕЛИ

Основната цел на ЛП коинцидира со определбата на убедливото мнозинство на граѓаните на Македонија - полноправно членство во НАТО системот за колективна одбрана и функционални институции за штитење на поредокот и на човековите и граѓанските права (живот, слобода, имот...)

За нас, целта на полноправното членство во Северно-атланската алијанса е примена на искуствата од учеството во Партнерството за мир и продолжување на учеството во мултилатералните мировни

операции како дел од превенцијата на ризици и гарант на безбедноста на Македонија, регионот, континентот и светот воопшто од модерните закани: употребата на атомско, биолошко и хемиско оружје; верски заснованите радикализми; тероризмот; шверцот со наркотици и луѓе и воопшто на сите закани по нашите вредности, економија, општество и концепт на живеење.

РЕШЕНИЈА

Време е за вистинска трансформација на системот на безбедност и одбрана.

Неа ја наоѓаме во неколку конкретни решенија:

- Активна улога на цивилниот сектор и Собранието за натамошно демилитаризирање на општеството, но и за отстранување на духот на „полициска држава“. Тоа е услов за општествена демократизација и пацификација низ граѓанска акција и соодветна регулатива;
- Поставување транспарентни постапки и критериуми на награда и санкционирање на припадниците на одбранбените и безбедносните сили и служби, како и на напредување во кариерата. Ова е механизмот за спречување на политичката арбитражност во нив при нивното дејствување или напредувањето, односно санкционирањето на нивните вработени, сето тоа во функција на подобрување на нивните перформанси. Тоа истовремено ќе ја елиминира партиската подобност при вработувањето во безбедносните и одбранбените сили и органи како критериум и ќе овозможи професионализација на безбедносните и одбранбените сили и органи, така што почитувањето на етничката различност ќе го засили, наместо да го неутрализира нивниот капацитет;
- Програми за преквалификација и социјализација на припадниците на одбранбените сили по истекот на нивниот договор за работа во АРМ и отпремнина од 36 просечни годишни плати за времетраењето на договорот, како средства за адаптација на поранешните припадници и нивен олеснет влез на пазарот на труд;
- Програми за олеснет пристап до домување на припадниците на безбедносните и одбранбените сили, како и на семејствата кои изгубиле припадник на овие сили во вршењето на својата задача;
- Подобрување на основната транспарентност на службите за разузнавање и контра-разузнавање (достапност до основниот органиграм на нивна поставеност, годишните извештаи за нивната работа што ќе опфаќаат подрачје на дејствување, број и вид на употребени мерки, финансиски извештај за работењето и број на отстранети закани, односно санкционирани прекршувања) како параметри за мерливост на нивната ефикасност;
- Цивилна контрола над војската и полицијата, но и над службите на Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана. За таа цел, основна задача е забраната за политичко дејствување и учество на нејзините челници и вработени во органи на политичките партии. Секако, тука спаѓа и законското регулирање на процедурите, а не само на надлежностите на раководење на цивилните извршни органи над Армијата. Истовремено, потребно е зајакнување на контролата, а особено контролата над материјално-финансиското работење на АРМ и полицијата, како и на безбедносните служби;
- Зајакнување на правото на стручната јавност и медиумите и нивна интеракција со безбедносните и одбранбените органи и органите задолжени за нивна контрола во преиспитувањето на односите меѓу цивилите и униформата во смисла на правилноста (целисходноста) на воената и полициската организација и проодноста на постапките на цивилна контрола;

- Зајакнување на улогата на локалната самоуправа во проектирањето и следењето на работата на полицијата;
- Утврдување Државна стратегија за образованието и обуката на професионалните припадници на војската и полицијата, за пополнување на дефицитарните кадри со специфични специјализации во партнерски земји и нивните образовни институции и за подготовка на аташеа во дипломатско-конзуларните претставништва на РМ;
- Активна соработка меѓу полицијата и навивачките групи за превенција на насилството на трибините, наместо за немили сцени на спортските натпревари;
- Воспоставување процедури за внатрешна заштита на уставноста и законитоста пред дискреционите права на раководниот кадар во соодветните министерства и на командниот кадар во односните структури (независност на институцијата воен омбудсман од внатрешната контрола/инспекција);
- Алокација на буџетски средства од минимум 2% за потребите на одбраната во следните 2 години и прогресивен раст до неопходните 3% според стандардите на НАТО до 2018 година;
- Воспоставување процедури за заштита од нарушувањето на човековите и граѓанските права, но и на Уставот и законитоста од страна на полицијата во однос на граѓаните, но и на нејзините вработени (воведување на институцијата полициски омбудсман). Тоа е механизмот за унапредување на системот на внатрешна контрола во Министерството за внатрешни работи;
- Примена на НАТО стандардите за оценка на борбената подготвеност на АРМ. Согласно тековните состојби на пресилна улога на политиката, самоевалуацијата не е доволна;
- Уверувањето во посебноста на униформираниот состав на армијата и полицијата е оправдана и таа не е типична само за нашата средина.

Подготвеноста за жртвување на сопствениот живот во име на патриотизмот и општествените вредности, откажување од комфорот на цивилниот живот, влијанието врз семејството... се одлика на вистинските припадници на одбранбените и безбедносните сили и таа треба да се компензира со мерливи привилегии адекватни на општествените и економските можности.

Но, потстрекот за припадниците на војската и полицијата доаѓа и со отстранувањето на синдромот на бирократизмот и парто-клиентелизмот во нив, како и во видливото поместување во секојдневното политичко живеење - низ владеење на правото и одговорна и пресметлива политика како основа на работата на институциите.

Затоа, претходно наведените решенија се дел од оваа Либерална политика која безбедноста и одбраната на РМ ја заснова на правилно поставена регулатива, кадровско-чиновничка пирамида и материјално-техничка опременост на војската и полицијата, но и нивните служби, како и низ суштинска поддршка на индивидуалноста на нивните припадници која ги уважува нивните високи морални капацитети, на адекватниот тренинг и професионален кодекс кој ги елиминира црно-белите обрасци на однесување и мислење и на некритичка идентификација со политичкиот водач наместо со смислата на постоењето на нивните институции - одбраната и заштитата на колективните вредности утврдени со Уставот и законите.

Секако, признаваме дека вистинската професионализација и модернизација на нашата безбедност и одбрана е сложен, долготраен и социоекономски збир на процеси, што во фазата на планирање и реализирање бара ангажирање на сите, а особено научните потенцијали на општеството.

Ние сме подготвени не само да го започнеме, туку и да го продолжиме и комплетираме низ ваквата интеракција на цивилното општество, институциите, припадниците на овие системи и науката.

**ЕДИНАЕСЕТТИ КОНГРЕС НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА**
Претседател на Работното претседателство,
Кире Бузлиев, с.р.

**ПРЕТСЕДАТЕЛ НА
ЛИБЕРАЛНАТА ПАРТИЈА НА МАКЕДОНИЈА**
Ивон Величковски, с.р.

**Л И Б Е Р А Л Н А
П А Р Т И Ј А**

LP